

PERSPECTIVĂ DIALECTOLOGICĂ ASUPRA UNUI DICȚIONAR ONOMASTIC

IULIA MĂRGĂRIT

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, România

A dialectological perspective on a dictionary of onomastics

Abstract: The article is based on material excerpted from *Dicționarul numelor de familie românești* [The Dictionary of Romanian Family Names] by Iorgu Iordan. Reading the volume from a dialectological perspective gives one the opportunity to reconsider some etymological solutions, as the dialectal reality is also a decisive element in creating family names. For this reason, a number of factors that pertain to orality offer adequate explanations in some situations, without it being necessary to turn to foreign sources. Thus, the paper takes into account the series of multiple phonetic accidents, contaminations, common names “used” in onomastics, numerous derivatives, and so on. This study draws attention to the various possibilities of explaining anthroponyms, especially those favoured by exploiting the information provided by dialectology.

Keywords: anthroponym, etymon, family names, onomastics, toponym.

Materialul de bază al intervenției noastre îl constituie *Dicționarul numelor de familie românești* (DNFR), de Iorgu Iordan. Consultarea acestuia ne-a determinat să introducem perspectiva dialectologică în preluarea soluțiilor adoptate de către autor. Conform acestui element de sprijin, întrevădem (și) alte posibilități explicative pentru unele dintre cazurile incluse în amintitul volum, care ne-au trezit interesul. În consecință, am selectat materialul susceptibil de a intra în orizontul dialectologiei, după problemele ridicate. De fapt, chiar Iorgu Iordan subliniază în prefață faptul că „majoritatea antroponimelor sunt [...] cuvinte din lexicul curent (altădată sau azi) al limbii vorbite de colectivitatea etnică respectivă” (DNFR: 14).

În vederea comentariului, am ordonat numele discutabile după criteriul originii pentru care am formulat ipoteze diferite față de DNFR. Am distins, astfel, două grupe, pe de o parte, cele create pe baza împrumuturilor din limbi străine, pe de altă parte, cele create pe baza elementelor regionale.

Antroponime explicabile prin împrumuturi din limbi străine

Aici am inclus cuvintele susceptibile de discuție dintr-un motiv sau altul, cum se va vedea mai jos, chiar dacă, autorul la rândul lui, le-a explicat, majoritar, prin surse străine:

Baracataru: *baraiactar*, *variantă a lui bairactar „stejar”*¹. Diferențele dintre nume și etimon, de altfel evidente, sunt puse, pe seama unei erori grafice, de către autor: „deosebi-

¹ Am marcat grafic soluțiile oferite în lucrare, pentru că, de fapt, constituie punctul de plecare al comentariului nostru.

rea de ordin fonetic ar putea fi, eventual, și o greșeală de transcriere” (DNFR: 47). Supoziția avansată nu exclude câteva obiecții. Cea dintâi vizează absența indicativului privind proveniența cuvântului *bairactar*, așa cum s-a procedat în alte cazuri: *Bandi*: ung. *Bandi*; *Bandu*: bg. *Bando*; *Barban*: gr. *Barbani(s)*. Cititorul (filolog sau nefilolog) ar fi trebuit să afle că este vorba de un împrumut din turcă: *bairactar* „portdrapel, stegar” (rang în armata otomană, iar, mai apoi, și în cea română). Cea de a doua obiecție vizează glosa termenului, în cazul căreia s-a strecurat, cu adevărat, o eroare grafică, de altfel, posibilă, dar neamendată în timp util: este vorba de confuzia literelor *j* și *g*, în scrisul de mână, care diferențiază *stegar* de *stejar*. Perpetuarea erorii se explică, în principal, prin toleranța unui pseudosemantism, de altfel, plauzibil, la corectură. În plus, definiția ar fi trebuit reluată printr-un dublet sinonimic, ceea ce ar fi făcut evidentă confuzia grafică. A treia obiecție privește explicația referitoare la forma cuvântului *Baracataru*: *baraiacatar*, variantă a lui *bairactar*, o posibilă „greșeală de transcriere”. Nu respingem neapărat ipoteza lui Iorgu Iordan, dar aceasta nu este unica. Dacă precizăm că *bairactar* a pătruns în lexicul dialectal, colportat de ostașii reînțorși în satele lor, în condițiile neștiinței de carte absolute din mediul rural, în secolul al XVIII-lea, se conturează posibilitatea ca înșiși aceștia să fi adus variante corupte ale împrumutului în cauză. Cert este că, după cum putem aprecia, evaluând reflexele fostului neologism în vocabularul regional din Muntenia, împrumutul a fost adoptat deformat și a circulat astfel. Mai mult, el a cunoscut o interesantă specializare de sens, pe linia celui etimologic, ajungând să însemne „solemn, ca atitudine, impozant”, în consonanță cu ținuta unui *stegar*. Sensul încă uzual, pe la mijlocul secolului trecut, conform unei semnalări din Argeș: *De ce stai în poziția asta? Parc-ai fi un baraitan!* (CV, IV, 2: 37) a fost reperat și comentat de Al. Graur (1963: 56): „Este, fără îndoială, *baraiactar*, adică *bairactar* ‘stegar’”. În completare, putem adăuga faptul că modificările, cu punctul de pornire *bairactar*, sunt specifice oralității: mai întâi metateză: *baraiactar*, apoi reducerea grupului consonantic [ct], neagreat la nivel popular: *baraitar*, urmând remodelarea analogică, după *vlăjgan*, *găligan*, prin încercarea de încadrare a acestuia într-o serie sinonimică. Între timp, s-au uitat atât atribuția soldatului, cât și exigențele pe care trebuia să le satisfacă acesta, ca fizic: înalt, solid, impozant, însușiri care au substituit semantismul primordial. Un astfel de cuvânt a avut toate șansele de a fi fost promovat ca nume de familie, după ce mai întâi „făcuse carieră”, în comunitatea respectivă, ca poreclă. Nu întâmplător cartea de telefon a orașului București înregistrează numele următorilor abonați: *Baraitan* (1), *Baraitaru* (10), *Bărăitaru* (20), *Bărăițareanu* (5), *Bărăițăreanu* (1), iar în DNFR figurează următoarele titluri: *Baracataru*, *Baraitanu*, *Baraitaru*, *Baraitaruș*, *Bărăitaru*. Totodată, amintim că același cuvânt a devenit toponim. Comuna *Baraitaru* – cu siguranță, obârșia unui fost stegar în armată, renumit nu numai pe plan local, ci și în localitățile învecinate, a cărui „celebritate” s-a răsfrânt asupra așezării respective, ca denumire – a fost înregistrată în fostul raion Cricov, reg. Prahova (Indicator 1956).

Ghilaba: cf. n. top. **Ghilba**. Departe de a fi o rezolvare satisfăcătoare, prin forma antroponimului înregistrat, în realitate, ne trimite la cuvântul omonim, cunoscut în aria sudică, respectiv în Muntenia și Dobrogea. El figurează în bibliografia lexicografică ca variantă s.v. *chilaba*, iar dintre sensuri reținem 1. „dans popular” 2. „petrecere la care se execută dansul respectiv”: *Cu căldările căram [vin] toată noaptea, pește cu ciurul, după gât așa, chilabale toată noaptea* (Lăzărescu și Saramandu s.v. 2.). Recent înregistrat de Marin și Mărgărit 1999, DGS, I, anterior de Udrescu 1967, de altfel, cu cele mai multe sensuri, după DA,

cuvântul reproduce tc. *kelab* „turbat; indecent, trivial, ca la ușa cortului”. Purtătorul unui astfel de nume a moștenit, după toate probabilitățile, o poreclă cu o anumită motivație ... de caracter (a cuiwa): turbucăreț, petrecăreț, certăreț, necuviincios etc.

Marcoteț: *Marcota* [...] **cu suf. diminutival -eț**. Pentru Iorgu Iordan înseamnă o evidentă relație cu *Marcota*, de origine maghiară < *Markota* „Margareta”, aceasta din urmă pe baza interpretării din DO: 19: „am avea un derivat cu suf. -otă de la Marcu”. Firește, pentru stabilirea originii unui antroponim, importantă este și zona de unde provine sau unde acesta are curs, detaliu, nu întotdeauna cu rol diagnostic. Dar *marcoteț*, în graiurile din stânga Prutului, este cunoscut ca atare și definește un obiect casnic (de lemn, lut, aramă), cu diverse întrebuințări în gospodărie: pentru zdrobit semințele de mac, pentru pisat usturoi, pentru gătit, pentru frământat aluatul etc. (v. Udler 1985: 56). În cazul acestuia, este vorba de un împrumut din ucraineană *marcoteț* < *makorteti*, care circulă și în dreapta Prutului în var. *macorteăță*, cu multiple atestări (v. SDLR s.v.). Optăm însă pentru varianta basarabeană, dată fiind identitatea formală obiect/ antroponim. De vreme ce există nume de familie *Cazan*, *Ceaun*, *Tigaie*, incluse chiar în DNFR, nu putem exclude posibilitatea conversiunii numelui comun *marcoteț* în antroponim.

Meșea: bg. *Mešo* sau și *Meša*, **cu suf. -ea**. Nu pare o explicație convingătoare, pentru că împrumuturile din bulgară ar fi trebuit să fie confirmate în limba română, unde se presupune că a avut loc derivarea. În locul acesteia, propunem *meșea* (prin nordul Dobrogei) „stejar mărunt; nume dat mai multor varietăți de stejar alb” < tc. *meșe*. Numele înregistrat în ALRR–Munt. și Dobr., I / h. 42, în DGS, II s.v. și de Suci 2010 ar fi putut deveni antroponim ca multe altele din domeniul botanicii: *Brad(u)*, *Carpen(u)*, *Perju*, *Plop*, *Ulm* etc., confirmate și în DNFR. Oricum, explicația noastră exclude obstacolele pe care le presupune soluția oferită de Iorgu Iordan.

Antroponime explicabile prin elemente regionale

Chiar și cazurile pe care le-am inclus în această grupă, în DNFR dispun de etimoane din alte limbi. Examineate din perspectivă dialectologică, ele se regăsesc în lexicul regional, definind realități specifice lumii satului. Categoria regionalismelor nefiind unitară, am divizat-o în subcategorii: *antroponime create din regionalisme „integrale”* și *antroponime create din regionalisme corupte*, fiind vorba de comunicarea orală care cunoaște asemenea modificări.

Antroponime create din regionalisme, reprezentând cuvinte „integrale”

În această clasă am inclus nume de familie apărute prin preluarea unor cuvinte din lexicul dialectal al căror corp fonetic nu a suferit schimbări. Și în această clasă am distins următoarele subclase:

Antroponime create de la nume comune regionale

Baroană: fem. lui *Baron*. **Ar putea fi și o var. a lui boroană „grapă”**. Cu siguranță că așa este, cum se presupune în cea de a doua variantă a ipotezei, pentru simplul motiv că gradul nobiliar respectiv nu a avut curs în nomenclatura românească. În plus, marea majoritate a antroponimelor provin din lumea satului ale cărui realități au fost convertite în nume de familie. *Boroană* „grapă”, împrumut de origine ucraineană < *borona*, specific graiurilor

moldovenești, dar și celor transilvănene și maramureșene, din aceeași sursă, poate și prin filieră maghiară (*borona*), pentru acestea din urmă, ilustrează situația. Numai că în cazul de față trebuie să luăm în calcul o potențială eroare de grafie. Cât privește numele de ustensile agricole, promovate în onomastica românească, exemplele sunt suficiente pentru a susține ipoteza: *Grapă*, corespondentul din aria sudică pentru *boroană*, *Rotilă* „rotiță”, *Tânjală* „prăjină folosită pentru înjugarea suplimentară a unui bou la car”, toate selectate din DNFR.

Cărnaru: gr. *karnaros*. **Nu-i exclus să avem de a face (și) cu un derivat de la carne.** cf. *vărzar* „plăcintă făcută cu diverse plante” (= lucruri verzi) și *Cărnaru* (cu var. *Cărnariu*): *carne*, cu suf. *-ar*, care desemnează, recipientul (locul sau obiectul în care se păstrează carnea). Este foarte probabil să fie vorba despre unul și același cuvânt în diverse versiuni grafice și dialectale. „Nu-i exclus”, conform supoziției lui Iorgu Iordan, să fie vorba de graiuri de tip moldovenesc (*Carnaru*, *Cărnariu*), cu numele într-o reproducere mai mult sau mai puțin fidelă. Deși analiza corespunde unui derivat de la baza indicată, semantismul nu figurează în dicționare. În schimb, în vocabularul dialectal din Dobrogea (Lăzărescu și Saramandu 1987, GDS, I), de exemplu, *cărnar* denumește „flăcăul din ceata de colindători care colectează carnea, cărnații pe care aceștia îi primesc în dar de la sătenii colindați”: *Altu strângea carne, ăla era cărnaru [...], ăla era cărnaru cu carnea* (Lăzărescu și Saramandu 1987: 539).

Coturnă: pare a fi varianta feminină a lui *coturn* „sandală” (în Antichitatea greco-romană). Dar, cu siguranță, nu este! Din epoca aceea este greu să identificăm urme în onomastica românească. Este foarte probabil să fie implicat *cătrună* „tigvă” (DA, Lăzărescu și Saramandu 1987, Marin și Mărgărit 1999, DGS, I), cu etimologie nefixată, în var. cu meta-teză *căturnă*, eventual, cu o eroare grafică. De altfel, chiar în DNFR figurează *Cătrună*.

Nărtescu < Nărtea sau/ și Nartea sau poate Nartu (cf. n. top. Nărtești). La rândul lui, *Nărtea* figurează cu analiza *nart* < tc. *nark* 1. „impozit de pe vremuri”; 2. „normă zilnică de muncă în perioada iobăgiei” + suf. *-ea*. Cel puțin pentru *Nărtea* există și altă posibilitate demnă de luat în calcul, apelând la vocabularul dialectal. Acesta s-ar putea revendica tot atât de bine, sau chiar mai bine, ca poreclă, de la *nărtos* [despre un om] „cu nasul mare, năsos”, explicabil, după unele surse, de la *nară*, prin analogie, fiind vorba de însușiri fizice, cu *burtos*, *pieptos* (Pascu 1916: 76), după altele moștenit din latină: CDDE, 1204 < *naritosus, *-a*, *-um* din *naritus* sau din *narutosus < *narutus „qui a le nez large”; CDER, 5602 s.v. *nare*: *nărtos* adj. (năsos, cu nasul mare), prin confuzia suf. (*-tos* pentru *-os* ca în *spătos*, *sănătos*, *frun-tos* etc.), pe baza etimonului din CDDE *naritosus. Preexistența altei porecle de la aceeași bază, *Nărtilă*, prin Moldova și Bucovina (TDRG, Șez., III: 82, Pascu 1916: 332, DLR), ne întărește convingerea în verosimilitatea ipotezei. De aceea am fi optat pentru o separare, în funcție de origine: *Nărtea*, pe de o parte, *Nărtescu*, pe de altă parte, admitând existența unui toponim, explicabil prin modul în care locuitorii acestuia munceau pământul: în nart.

Vânturiș: Ventura: gr. ventura (s) sau/ și it. Ventura, cf. Vânturici: Ventura, cu suf. -ici. Aici trebuie să fi intervenit și a vântura sau poate că acest verb este chiar punctul de plecare al numelui. Element regional (după DLR), *vânturiș* I. 1. „vârtej”; 2. „vreme vântoasă”; 3. „loc expus vânturilor”, cu analiza *vânturi* + suf. *-iș*. II. „cascadă” < vântura, prezintă origini diferite, ca diminutiv și deverbal. Implicarea numelui grecesc este forțată. De fapt, chiar Iorgu Iordan oferă alternativa mult mai plauzibilă a verbului *vântura*. În TDM, I: 362, pct. 776, Călinești, com. Radomirești – Olt a fost înregistrat un informator, Florea Vânturiș,

al cărui nume de familie pare să aibă legătură cu felul de a fi al purtătorului (identificabil, probabil, cu al unui strămoș) „imprevizibil, schimbător ca vântul, rapid în mișcare, în replici” *Duceți-vă, mă, încolo d-aci și mă lăsați în pace. Eu fac ca mine, dacă n-a făcut nimeni ca mine, poate să mai facă ș-altu ca mine? Dacă mă cheamă Vânturiș...*

Antroponime create de la nume proprii regionale

Cajvănean < n. top. **Cașva** (Ardeal), cu suf. toponimic **-ean**, în cazul căruia rezultatul analizei ar fi *Cașvean*. De fapt, numele se analizează satisfăcător prin *Cajvana*, localitate din fostul raion Gura Humorului, reg. Suceava (Indicator, 1956). Pentru **Mironceanu** < n. top. **Mirăuțeni**, analiză greu de acceptat, propunem o altă variantă. Avem în vedere hipocoristicele de origine slavă, terminate în **-cea** de tipul *Mircea*, corupte din *Dragomir*, *Liubomir*, *Slavomir* ș.a., *Toncea*, analizabil prin baza *Anton*, după care, în cazul discutat, s-ar fi putut crea *Mironcea*. Fiul acestuia s-ar fi numit corespunzător, adică *Mironceanu*, întrucât afixul implicat pentru antroponime, are valoarea sufixului **-escu**. Asupra acestei valori a atras atenția chiar Iorgu Jordan:

Alături de **-escu**, mult mai târziu, și pe o scară destul de redusă, a fost utilizat **-eanu**. Potrivit modelului din vechea slavă, acest sufix arată originea locală a oamenilor [...]. Deoarece ambele aceste sufixe exprimă originea, care este noțiunea de bază [...] s-a ajuns la sinonimia lor, în sensul că **-eanu** indică în unele regiuni (în frunte cu Moldova) originea personală, nu numai pe cea locală, a oamenilor: Mihăileanu, Teodoreanu ș.a. (DNFR: 11).

Cazul *Mironceanu* servește la ilustrarea afirmațiilor din paragraful citat.

Antroponime create de la regionalisme, altele ca formă și sens decât cele indicate în DNFR

Belchiță: cf. **belghiță**, variantă dialectală a lui **belbiță** „un pește mic” [sic!], care a putut deveni **belchiță**; cf. pentru **temă**, și bg. **Belko**. Din nou, autorul a ales un traseu complicat, întrucât cuvântul există ca atare, **belchiță**, și definește un animal cu blană fină (*Blane: samur, cacom și de belchiță*, Filimon, *Ciocoi vechi și noi*, II: 577 – v. DA). Cuvântul este de origine slavă (v. DA s.v.).

Cenac: tc. **čanak** „cană de lut; un fel de găleată” cf. și ung. **csanak idem**. Glosa atestă atribuirea unui înțeles necunoscut cuvântului. Toate dicționarele limbii române, recent Suciu 2010, indică înțelesul de bază „strachină, blid”, CDER „lighean”, și altele adiacente, fără ca vreunul să menționeze „cană” ori „găleată”.

Hârâba: formație regresivă de la **hărăbușcă**, diminutiv al lui **harabă** „car mare” (?). În locul acestei explicații alambicate, propunem, ca punct de plecare, varianta **hiribă** de la **hrib** „ciupercă comestibilă cu pălăria vânăt-gălbuie și piciorul alb gros” < ucr. **hryb**, atestată în MDA sau **hirib**, înregistrat în DA, SDLR, ori **hribă** în CADE. Cât privește fenomenul de închidere [i] > [î], acesta nu ridică probleme, fiind cunoscut la nivelul popular-dialectal.

Antroponime create de la regionalisme polisemantice

Cloșcaru: **cloșcar** „om casnic care stă mai mult acasă, care nu se mișcă”. În completare, menționăm încă un înțeles, atestat în lexicul dialectal din Vrancea, „șmecher, șarlatan”

explicabil prin implicarea aceleiași baze derivative, cu sens peiorativ, din expresia *negustor de piei de cloșcă*. Faptul că, la nivelul graiurilor, derivatul dispune de o familie de cuvinte (v. Marin și Mărăgărit 1999, DGS, I s.v.) probează poziția consolidată a acestuia în lexicul dialectal: *cloșcări* (refl.) „a se îmbogăți prin mijloace necinstite”: *După ce s-a cloșcărit negustorașii, p-aici lua pe un preț mai ieftin, d-acoalea-l ducea* [orzul] *el la Brăila să câștige* (Marin și Mărăgărit 1999 s.v.); *cloșcărit* „numele acțiunii de a se cloșcări”; *cloșcăreală* „șmecherie, învârteală”. De aceea considerăm că semantismul nu poate fi omis din „biografia antroponimului”.

Antroponime apărute pe baza unor regionalisme alterate ca structură, nesemnificate în DNFR

Dintre acestea menționăm câteva cazuri de *antroponime care perpetuează nume cu modificări fonetice*:

– afereză: **Săilă**: cf. (a) însăila „a coase provizoriu”; fig. „a înjgheba, a improviza” (derivat de la *saia*, pl. *saiele*) beneficiază de două ipoteze, una mai puțin convingătoare decât cealaltă. Accidentul fonetic pe care îl presupunem a avut loc, dar nu în cazul verbului, unde nu este semnificativ, ci în cazul unor prenume de felul *Isăilă*, *Misăilă*, cu o anumită frecvență, la un moment dat, în lumea satului;

– epenteză: **Simplăceanu** < n. top. **Semlac** (Ardeal), cu suf. (toponimic) **-eanu**. Relația nume de familie-toponimic, indicată de către autor, cu totul insuficientă, este susceptibilă de unele explicații suplimentare: **a.** evidența unei modificări fonetice nereperate de felul epentezei în cazul grupului consonantic [ml], fortificat prin introducerea unei consoane de sprijin [b]: *dambila*, de pildă, sau, în cazul de față, [p]: *Simplăceanu*; **b.** articularea derivatului promovat nume de familie ca în aria sudică; **c.** conform sursei consultate: Indicator, 1956, *Semlac* reprezintă o comună din fostul raion Pecica, reg. Timișoara, prin urmare, din Banat; **d.** schimbarea *Semplăceanu* > *Simplăceanu* s-ar explica, mai întâi, prin atracția adjectivului *simplu*, deci un fel de etimologie populară, apoi prin asimilare vocalică la distanță [i] – [ă] > [i] – [i];

– metateză: **Rogobete** cf. **Rogoveanu** [...] cu **v** > **b** și suf. **-ete**. Întrucât propunerea autorului angajează două modificări diferite, nu imposibile, dar nu neapărat necesare, considerăm că o singură schimbare, de altfel specifică oraltății, ar fi suficientă. În acest sens, presupunem că termenul primordial ar fi *gorobete* „om de rând; de nimic; prost” (Bărbuț 1990; cf. DA, MDA s.v. *corobete*), de la care, prin metateză, dată fiind structura cuvântului, din silabe egale, s-ar fi creat *rogobete*;

– disimilare totală: **Vonica**; cf. gr. **Vonikopulus**, și în acest caz formulăm același reproș privind valorificarea surselor străine, în detrimentul celor interne, la îndemână. În *Vonic(a)*, recunoaștem, variantele pentru cele două genuri, de la *voinic*, atestate încă din limba veche (*Vor să-și trănițe vonicii la războiu* – Varlaam, *Cazanie*: 7; *Tăiară capetele celor o sută și cincăci de vonic* – Dosoștei V.S. noiembrie: 136; *Copacii căzând unii pre alții ... au zdrobit nu numai pre vonic*, *ci și caii și armele* – Șincai, H, I: 324) (citate preluate din DLR). Împrumutul vechi slav *vojnîkŭ* „ostaș” a cunoscut, de timpuriu, pe terenul limbii române simplificarea, prin disimilarea totală, în urma căreia a apărut varianta în discuție, de largă răspândire, fiind atestată și în Basarabia: *Mângăie-te, puică, ghini* / *Că mai sânt vonic* *ca mine* (AAF II: 114).

În această grupă mai includem încă o situație, căci prin oralitate s-ar explica și unele cazuri de *contaminație, promovate ulterior ca nume de familie*, dar pe care autorul nu le-a semnalat astfel:

Cirimpei: cf. *ciripie* „sfoara cu care dulgherul trage linii drepte pe scânduri”. Întrucât între *Cirimpei/ciripie* nu există identitate formală, avem motive să suspectăm imixtiunea unui alt nume, după toate probabilitățile, din același mediu de referință. Plauzibil ni se pare lexemul *crâmpei* în a cărei definiție figurează sintagma „capăt de ață, de sfoară, de funie” (v. DA s.v.). Încrucșarea, pe baza unor virtuale contexte de felul *crâmpei de ciripie*, explică satisfăcător rezultatul *cirimpei*.

Un caz asemănător: *Hirghiduș* < ung. *ergetyus* „cuiasă, carapace”, care prin aspectul formal, dar și semantic, trimite mai degrabă la *highiduș* „viorist, lăutar”, variantă s.v. *hegeduș* < magh. *hegedűs* (v. MDA). Pentru intruziunea vibrantei [r], presupunem *contaminația* sinonimică cu *scripcar, viorist*.

Scridon „aceiași cu Spiridon (devenit mai întâi Spridon)”, într-adevăr așa este, dar lipsește explicația pentru *Scridon*, variantă uzuală în aria nordică (cf. Gavrilă Scridon!), Basarabia (scriitorul Spiridon Vangheli mărturisește că, în familie, i s-a spus din copilărie, *Scridon*, ca tuturor celor botezați astfel, din satul său) până în Transnistria: *Acum îi va face un guler, de o s-o invidieze nu numai Anica lui Scridon Veretcă, ci și celelalte femei* – Alexei Marinat (2006: 85) – scriitor basarabean, originar din Transnistria. Pentru *Scridon* avansăm o altă ipoteză. Hipocoristicile *Spirea, Spilea*, în rostire moldovenească, *Schirea, Schilea*, confirmate relativ recent de Selimski 2000: 142, în onomastica românească din nordul Bulgariei (cf. *Schilev*), în impact cu *Spiridon* au dezvoltat o nouă variantă: *Scridon*. Menționăm că și DO: 143, 151 înregistrează variantele *Spirea, Spilea*, și suplimentar *Schida, Schidon* care susțin aceeași proveniență: *contaminația hipocoristicului cu numele primordial*.

Concluzii

Aplicarea perspectivei dialectologice în cazurile prezentate a urmărit să demonstreze necesitatea introducerii acestuia în prelucrarea faptelor, precum și a valorificării materialului dialectal în comentariul unor antroponime. Rezolvarea situațiilor prezentate din perspectiva anunțată, prin exploatarea informației dialectale, a presupus, într-un fel, simplificarea căutărilor prin orientarea acestora în sursele interne (= domenii științifice adiacente), prioritare în explicitarea numelor de familie românești. Extensiunea variabilă a prezentărilor de la câteva rânduri la un paragraf sau la o pagină, incompatibilă cu spațiul tipografic al unei lucrări ca DNFR, în cazul de față, se motivează prin caracterul expozitiv – explicativ al demersului. În chip firesc, astfel de expuneri se pot concentra, după împrejurări, la dimensiuni minime (câteva cuvinte, o propoziție) care să conțină rezolvarea cazului.

Bibliografie

- Bărbuț, D. 1990. *Dicționar de grai oltenesc*. Craiova: Asociația Independentă, Literară, Artistică, Culturală și Editorială „Mileniul III”.
- Graur, Al. 1963. *Etimologii românești*. [București]: Editura Academiei.
- Lăzărescu, P. și N. Saramandu. 1987. Glosar Dobrogea. În *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, P. Lăzărescu, V. Neagoe, R. Pană și N. Saramandu, 507–686. [București]: [f.e.].

- Marin, M. și I. Mărgărit. 1999. *Glosar dialectal. Muntenia*. București: Editura Academiei Române.
- Marinat, A. 2006. *La doi pași de fericire*. Chișinău: Editura „Prut Internațional”.
- Pascu, G. 1916. *Sufixe românești*. București: Edițiunea Academiei Române.
- Selimski, L. 2006. *Familija imena ot Severozapadna Bălgaria. Vlaški element*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Suciu, E. 2010. *Influența turcă asupra limbii române*. [Vol.] II: *Dicționarul cuvintelor românești de origine turcă*. București: Editura Academiei Române.
- Udler, R. 1985. *Dicționar dialectal (cuvinte, sensuri, forme)*. Vol. I–V. Chișinău: [Editura] Știința.
- Udrescu, D. 1967. *Glosar regional Argeș*. București: Editura Academiei.
- Sigle**
- AAF, II = Mușlea, I. 1933. *Anuarul Arhivei de folclor*. Vol. II. Cluj-București.
- ALRR–Munt. și Dobr., I = Teaha, T., M. Conțiu, I. Ionică, P. Lăzărescu, B. Marinescu, V. Rusu, N. Saramandu și M. Vulpe. 1996. *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea*. Vol. I. București: Editura Academiei Române.
- CADE = Candrea, I.-A. și Gh. Adamescu. [1926–1931]. *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, de I.-A. Candrea. Partea II: *Dicționarul istoric și geografic ilustrat*, de Gh. Adamescu. București: Editura „Cartea Românească”.
- CDDE = Candrea, I.-A. și Ov. Densusianu. 1907–1914. *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine*. Fasc I–IV. A-putea. București: Librăriile Socce.
- CDER = Ciorănescu, A. 1958–1986. *Diccionario Etimológico Rumano*. Universidad La Laguna.
- CV = *Cum vorbim*. Revistă pentru studiu și explicarea limbii. București. Anul I (1949) și urm.
- DA = Pușcariu, S. (coord.). 1913–1948. *Dicționarul limbii române. A-Lojniță*. București: Librăriile Socce & Comp. și C. Sfetea. Imprimeria Națională „Universul”.
- DGS = Marin, M. (coord.), I. Ionică, M. Marin, A. Marinescu, I. Mărgărit și T. Teaha. 2009–2011. *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*. Volumul I. Literele A-C. Volumul II. Literele D-O. Volumul III. Literele M-Z. București: Editura Academiei Române.
- DLR = Iordan, I., Al. Graur, I. Coteanu, M. Sala și Gh. Mihăilă (red. responsabili). 1965–2010. *Dicționarul limbii române (DLR)*. Serie nouă. București: Editura Academiei.
- DNFR = Iordan, I. 1983. *Dicționarul numelor de familie românești*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- DO = Constantinescu, N. A. 1963. *Dicționar onomastic românesc*. București: Editura Academiei.
- Indicator 1956 = *Indicator alfabetic al localităților din Republica Populară Română*. București: Editura Științifică.
- MDA = *Micul Dicționar Academic*. Vol. I, Literele A-C, 2001. Vol. II, Literele D-H, 2002. Vol. III, Literele I-Pr, 2003. Vol. IV, Literele Pr-Z, 2003. București: Editura Univers Enciclopedic.
- SDLR = Scriban, A. 1939. *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologisme, provincializme)*. Edițiunea întâia. Iași: Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”.
- Șez. = Șezătoarea. Revistă pentru literatură și tradiții populare. Fălțiceni. Anul I (1892) ș. urm.
- TDM, I = Cazacu, B (coord.), G. Ghiculete, P. Lăzărescu, M. Marin, B. Marinescu, R. Pană și M. Vulpe. 1973. *Texte dialectale. Muntenia*. Vol. I. București: Editura Academiei.
- TDRG = Tiktin, H. 1895–1925. *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. [Band I–III]. Bukarest: Staatsdruckerei.